

Postavne stvari.

Razglasilo c. k. deželne vlade

o naznanilih dolžnosti pri nastanku kozjih garij.

Visoko c. k. ministerstvo notranjih oprav je z razpisom od 21. avgusta t. l. št. 10.987, dogovorno z visokim c. kr. poljedelskim, trgovinskim in pravosodnim ministerstvom ukazalo, da je gospodar z garjami okuženih kóz dolžan, to bolezen gospóski ravno tako naznaniti, kakor ovčje garje. — To se splošno daje na znanje s to opomnjo, da so bolezenska znamenja pri kozah, ki so z garjami okužene, popolno enaka ovčjim garjam.

Versko-národne stvari.

Slavnostni govor.

Govoril Ivan Lavrenčič pri „Ciril-Metodijevi svečanosti“ v čitalnici vipavski 8. septembra t. l.

(Konec.)

In tako sta rešila brata solunska pradede naše narodnega pogina in položila temelj k daljnemu življenju, ki se bode razcvitalo, če bomo hodili sinovi in hčere naroda po nju potu. Po nju potu pa hodimo in bomo hodili, če se držimo načel in naukov apostolov svojih. Kaj pa sta nas učila in kaj nas še sedaj uči sv. brata?

Prvič molita nas, slavna gospóda, da se držimo v delovanju svojem bodi-si v življenju političnem ali slovstvenem le pozitivnih načel — večnih resnic, ne pa sivih teorij posameznikov; z drugo besedo, da zidamo vsa svoja početja na podlago krščanstva, kajti le ono je vir časne in večne sreče in trdnjava duševnega in telesnega blagostanja. Da je to istina, uči nas zgodovina vseh vekov. Poglejmo le najnovejšo zgodovino severnih in južnih evropskih narodov in videli bomo, da umira domače in državno društvo, ako zapusti studenec, ki teka uže toliko stoletij in sledi le sklepom dvomljivega in jako omejenega človeškega duha. Rad bi spregovoril o društvenem življenji Nemčije, Francije in Italije, ali tù ni kraj za to.

Drugi zlati nauk pa, ki ga skušata sveta brata vcepiti v srca naša, je: da smo v delovanji za domovino neustrašljivi in stanovitni. Neustrašljivo prenašati moramo vse tuge in težave in neustrašljivo bojevati se moramo sè sovragi domovine, tako, kakor sta se bojevala velikana naša. In če tega ne storimo, nismo vredni apostolov Cirila in Metodija, in mi nismo prijatelji niti vere prave niti domovine, marveč mi smo njeni sovražniki — izdajice. A to še ne zadostuje, da smo neustrašljivi; biti moramo tudi stanovitni, to je, če se jedenkrat ne steče nam po volji, poskušati moramo drugič, tretjič, dokler ne dosežemo svojega namena. In če nam bi pešale moči, nikar se ne vstrašimo, vsaj imamo očeta, presvitlega cesarja Fran Josipa, pravičnega vsem narodom!

Slednjič prosita nas brata solunska, slavna gospóda! da damo slovo boleznim, ki tare uže od nekdanj slovanski svet — to je, da damo slovo neslogi, ki ne kraljuje le obče v Slovanih, marveč, ki skuša uže okužiti tù pa tam domače tabore jednega in istega rodú slovanskega. Zato čujmo nju glas in ne krušimo se dalje, kajti „Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur“, to je, sloga zida male reči, a nesloga podira velikanske. Ali še več, če smo nesložni, dovesti nas zamore nesloga do narodne smrti in mi ne hvaležni sinovi in hčere naroda bi potem pokopali slavna

dela prednikov svojih. Zato bratje na noge! Če nismo složni, složimo se in delujmo skupno, in namen naš bode povsod: „Vse za srečo domovine“.

In še le potem, če bomo delovali tako in poslušali glas največjih dobrotnikov svojih, napredovala bode pravična reč slovanska in domovina naša bode živela, rastla in cvetla. Da bi pa v istini cvetela, pomози Bog in sveta brata Ciril in Metodij!

Jezikoslovne stvari.

Prešeren.

Etimologična preiskava.

Spisal Dav. Trstenjak.

Čestiti gosp. P. Stanislav Škrabec meni, da v slovenščini ni znana korenika: šer, iz katere ste besedi: pre-šer-en in pre-šer-n-ost (glej „Kres“ str. 523).

Jaz bom poskusil prvotni pomen teh besedi razložiti.

Ako se ne motim, ker Trubarja nimam pri rokah, je Trubar latinski besedi: scurrilis, scurrilitas, poslovenil s prešeren, prešernost.

Po Ficku (549) so latinske besede: scurra, Possenreisser, scurrilis, leichtfertig, ausgelassen, schamlos, iz korenike: scur, ki se vjema z grškim: σκαρ, σκίρω, sich schwingen, herumdrehen, hüpfen, springen; torej poznamenovanje po gestikulacijah, — skokih, mahanje z rokama, okoloobračanje, tako da scurrilitas označuje „nedostojno obnašanje, kretanje in gibanje“.

Grški tekst ima za scurrilitas besedo: ἐντροπελία, iz korenike: τροπ, circumagere, vertere, rotare, gyrare, drehen, sich winden, im Kreise sich bewegen, τροπελίζω, vertere, sich drehen, τροπελος, leicht beweglich, leicht veränderlich, ἐντροπελία, leichte Beweglichkeit.

Čuvstveni pojmi toraj v obeh besedah izražajo „vrtenje, gibanje, živo kretanje“, in iz teh so se izobrazili metaforični: „smešen, lahkomišeln, nesramnošalen“ itd.

Enaki nazori vladajo pri besedah: „prešeren, prešernost“.

Sostavljeni ste ti besedi iz partikule: pre, iz korenike: šar, šer.

Glagol iz te korenike nahajamo v slovenščini šariti, herumschiessen, herumspringen, šer-k-ati, springen, herumrennen (vom Vieh auf der Weide (Janežič „Slovar“ s. v.). V češčini nahajam: šar, das Krummgehen, Hinken, dolenjeluž. šer-iš, schnell vorbeigehen.

Tudi duh nemškega jezika je iz pojmov „skakanja, vrtenja, mahanja“, stvarjal poznamenovanja za „ludosti, gluposti, norije, šale“, na priliko: „Scherz, scherzen“, šaliti se, srednjevisokonemški „schörzen, salire“, „sich schwingen, hüpfen, springen“ (Kuhn „Zeitsch.“ XX. 164.), Schwank, Posse, Narrethei, — srednje-nemški swanc, jactatio, das Schwingen, — staronemški suingo, „einen Schwank anthun“, sorodno sanskr. svandž, moveri.

Ker je prešernost združena z draženjem, nahajamo v dolnji lužičk. srbšč. „šar-iš“, „reiten, necken, Jemanden einen Possen spielen“, toraj uže v metaforičnem pomenu.

S koreniko: šar-šer je sorodno gršk. σαλ-εῖω, „ich schwanke, schwinde mich“, latinsko salum „Bewegung der Wellen, Wellenschwingung“, sal-io „hüpfe, springe“, in jaz menim, da so besede: šala, šaliti se, iz ednoiste korenike: šar, po spremembi glasnika r^a v l, rusko šalit, „muthwillige Streiche machen“, šalost, Muthwille.